

ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE ALE CONTABILITĂȚII PROVIZIOANELOR

Conf. univ. dr. Angela Popovici, ASEM

The theoretical and practical aspects of provisions accounting are examined in this article. The author referred to the main problems that may occur in provisions accounting: the determination of provisions' composition, the recognition and evaluation of provisions, the estimation of the tax consequences and the identification of provisions' information in the financial statements.

În procesul desfășurării activității economico-financiare a entității se pot genera anumite pierderi și cheltuieli pe care evenimentele trecute și actuale le fac posibile. Pentru acoperirea acestor pierderi și cheltuieli entitatea poate constitui provizioane.

În Republica Moldova, modul de contabilizare a provizioanelor nu este reglementat sub aspect normativ. În practica internațională, contabilitatea provizioanelor este reglementată de prevederile Standardului Internațional de Contabilitate (IAS) 37 „Provizioane, datorii contingente și active contingente” [1, pag. 927].

Necesitatea constituirii provizioanelor derivă din principiul prudenței, care nu permite supraevaluarea activelor și veniturilor și subevaluarea datoriilor și cheltuielilor.

În practica internațională, provizioanele se contabilizează în componența datoriilor [5, pag. 738]. Totodată, în opinia noastră, provizioanele, în mod direct, nu reprezintă datorii, deoarece nu pot fi stabilite cu certitudine valoarea și termenul de achitare ale acestora.

La contabilizarea provizioanelor, apar următoarele probleme de ordin principal:

- Stabilirea componenței provizioanelor;
- Recunoașterea provizioanelor;
- Evaluarea provizioanelor;
- Aprecierea consecințelor fiscale ale provizioanelor;
- Identificarea informațiilor aferente provizioanelor ce urmează a fi prezentate în situațiile financiare.

În conformitate cu Directiva a IV-a a Consiliului Comunității Europene, *provizioanele se constituie pentru* [2, pag. 1-2]:

- a) litigii, amenzi și penalități, despăgubiri, daune și alte datorii incerte;
- b) cheltuieli legate de activitatea de service în perioada de garanție și alte cheltuieli privind garanția acordată clienților;
- c) acțiuni de restructurare;
- d) pensii și obligații similare;
- e) dezafectare imobilizări corporale și alte acțiuni similare legate de acestea;
- f) impozite;
- g) prime ce urmează a se acorda personalului din profitul realizat, potrivit prevederilor legale sau contractuale;
- h) alte provizioane.

În mod similar, se constituie provizioanele și în România [3, pag. 151-156].

În Rusia, provizioanele se constituie pentru:

- a) litigii juridice;
- b) deservirea și reparația pe termen de garanție;
- c) protecția mediului ambiant;
- d) vânzarea sau încetarea anumitor tipuri de activități etc. [4, pag. 127].

Recunoașterea prevede stabilirea perioadei în care provizioanele pot fi contabilizate și prezentate în situațiile financiare. Provizioanele trebuie recunoscute numai în momentul în care:

- o entitate are o obligație curentă generată de un eveniment anterior;
- este probabil ca o ieșire de resurse să fie necesară pentru a onora obligația respectivă;
- poate fi realizată o estimare credibilă a valorii obligației.

Dacă aceste condiții nu sunt îndeplinite, nu va fi recunoscut un provizion.

Provizioanele se pot distinge de alte datorii, cum ar fi datoriile din credite comerciale sau cheltuielile angajate, dar neplătite, datorită factorului de incertitudine legat de exigibilitatea sau valoarea viitoarelor cheltuieli necesare stingerii datoriei. Spre deosebire de acestea:

- datoriile din credite comerciale constituie obligații de plată a bunurilor sau serviciilor ce au fost primite de la sau expediate de furnizori și care au fost facturate, sau a căror plată a fost convenită în mod oficial cu furnizorii; și
- cheltuielile angajate sunt obligațiile de plată pentru bunuri și servicii care au fost primite de la sau expediate de furnizori, dar care nu au fost încă plătite, facturate sau nu s-a convenit oficial asupra plății lor cu furnizorul, inclusiv salariile datorate angajaților (de exemplu, sumele aferente concediului plătit). Deși, uneori, este necesară o estimare a valorii sau exigibilității acestor datorii, elementul de incertitudine este, în general, mult mai redus decât în cazul provizioanelor.

Angajamentele entităților sunt prezentate, de regulă, ca parte a datoriilor rezultate din credite comerciale sau din alte activități, în timp ce provizioanele sunt raportate separat.

Obligațiile aferente provizioanelor cuprind:

- obligațiile legale care rezultă dintr-un contract (în mod explicit sau implicit) sau din prevederile legislației;
- obligațiile implicite, care rezultă din acțiunile unei entități, în cazul în care, prin stabilirea unei practici anterioare, prin politica sau declarația scrisă, se confirmă că entitatea:
 - a) își asumă anumite responsabilități (de exemplu, obligația privind plata recompenselor pentru rezultatele activității anuale);
 - b) oferă asigurări partenerilor că își va onora responsabilitățile stabilite.

Nu se recunosc provizioane pentru pierderile viitoare din exploatare.

De menționat că se vor recunoaște ca provizioane doar acele obligații generate de evenimente anterioare care sunt independente de acțiunile viitoare ale entității (de exemplu, modul de desfășurare a activității în viitor). Exemple de astfel de obligații sunt amenzile sau costurile de eliminare a efectelor negative, produse mediului, pedepsite de lege, ambele generând ieșiri de resurse care încorporează beneficii economice, indiferent de acțiunile viitoare ale entității. Similar, o entitate recunoaște un provizion pentru costurile de închidere a unei instalații petroliere, cu condiția ca respectiva entitate să remedieze daunele produse deja. Spre deosebire de această situație, o entitate poate intenționa sau poate avea nevoie, datorită presiunilor de ordin comercial sau a cerințelor de ordin legal, să efectueze cheltuieli pentru a putea acționa într-un anumit mod (de exemplu, prin instalarea de filtre pentru fum într-un anumit tip de fabrică). Deoarece entitatea poate evita cheltuielile viitoare prin diverse acțiuni,

de exemplu, prin modificarea procedurii de fabricație, ea nu are o obligație curentă aferentă acelei cheltuieli viitoare și, deci, nu va recunoaște niciun provizion.

Provizioanele trebuie să fie strict corelate cu riscurile și cheltuielile estimate. *Provizioanele se evaluează* în suma costurilor necesare stingerii obligației aferente. Cea mai bună estimare a costurilor necesare stingerii obligațiilor aferente provizioanelor este suma pe care o entitate ar plăti-o, în mod rațional, pentru stingerea datoriei la data raportării sau pentru transferarea acesteia unei terțe părți la acel moment [7].

Provizioanele recunoscute se contabilizează ca majorare simultană a valorii activelor, costurilor și/sau cheltuielilor și a datoriilor pe termen lung și/sau curente. Modul de constituire și de contabilizare a provizioanelor este prezentat în următoarele exemple.

Exemplul 1. *În anul 2011, o entitate a vândut frigiderे însoțite de un certificat de garanție pentru 12 luni. Dacă la toate frigiderеle vândute în anul 2011 s-ar găsi defecte neînsemnate, costurile de reparație vor constitui 50 000 lei, iar la depistarea defectelor majore costurile de reparație s-ar ridica la 200 000 lei. Previziunile entității arată că, pentru anul următor, 80% din mărfurile vândute nu vor avea defecte, 15% vor avea defecte neînsemnate, iar 5% – defecte majore.*

În baza datelor din exemplu, în anul 2011, entitatea va constitui un provizion pentru acoperirea costurilor de reparație pe perioada de garanție în sumă de 17 500 lei [(80% x 0) + (15% x 50 000 lei) + (5% x 200 000 lei)].

Provizioanele recunoscute se contabilizează în felul următor:

Debit contul 712 „Cheltuieli comerciale” – 17 500 lei

Credit contul 538 „Provizioane aferente cheltuielilor și plăților preliminare” – 17 500 lei.

În cazul în care pentru stingerea unei obligații nu mai este probabilă o ieșire de resurse purtătoare de beneficii economice, provizionul se anulează prin decontare la venituri curente.

Exemplul 2. *Soldul provizionului privind plata recompenselor pentru rezultatele activității anuale, la 31 decembrie 2011, constituie 10 000 lei. În conformitate cu politica de contabilitate, începând cu 1 ianuarie 2012, entitatea nu va mai constitui provizioane în acest scop și nu va plăti astfel de recompense.*

În baza datelor din exemplul 2, entitatea va deconta soldul provizionului neutilizat la 31 decembrie 2011 în sumă de 10 000 lei ca diminuare a datoriilor și majorare a veniturilor curente.

Această operațiune economică se contabilizează în felul următor:

Debit contul 538 „Provizioane aferente cheltuielilor și plăților preliminare” – 10 000 lei

Credit contul 612 „Alte venituri operaționale” – 10 000 lei.

Conform Codului Fiscal, provizioanele constituite nu sunt recunoscute ca deduceri fiscale, cu excepția provizioanelor privind pierderile la împrumuturi și dobânzi aferente pentru instituțiile financiare și organizațiile de microfinanțare. Totodată, suma provizioanelor utilizate este permisă spre deducere companiilor de leasing pentru acoperirea creanțelor ce țin de nerecuperarea ratelor și dobânzilor de leasing în mărime de până la 5%, inclusiv din soldul mediu ponderat anual al creanțelor aferente contractelor de leasing, dacă aceste provizioane îndeplinesc cumulativ următoarele condiții [6, art. 31, aln. 6]:

- nu sunt garantate de o altă persoană;
- sunt datorate de o persoană care nu este afiliată contribuabilului.

Informațiile aferente provizioanelor trebuie reflectate în situațiile financiare. În acest scop, considerăm că este rezonabilă aplicarea prevederilor IAS 37 „Provizioane, datorii contingente și active contingente” [1, paragraful 84-85]. Potrivit acestui standard, pentru fiecare clasă de provizioane, o entitate trebuie să prezinte:

- a) valoarea contabilă la începutul și la sfârșitul perioadei;
- b) provizioanele suplimentare constituite în cursul perioadei, inclusiv majorările provizioanelor existente;
- c) sumele utilizate (adică cheltuieli suportate și deduse din provizioane) în cursul perioadei;

- d) sumele neutilizate și reluate în cursul perioadei;
- e) creșterea din cursul perioadei a valorii actualizate din cauza trecerii timpului și efectul oricărei modificări a ratei de actualizare.

Nu sunt prevăzute informații comparative.

O entitate trebuie să prezinte pentru fiecare clasă de provizioane:

- a) scurtă descriere a naturii obligației și estimarea plasării în timp a oricăror ieșiri de beneficii economice aferente;
- b) indicație a incertitudinilor privind valoarea sau plasarea în timp a acestor ieșiri. În cazul în care acest lucru este necesar pentru a furniza informații adecvate, o entitate trebuie să prezinte principalele ipoteze referitoare la evenimentele viitoare;
- c) valoarea oricăror rambursări preconizate, indicând valoarea oricărui activ recunoscut pentru rambursarea preconizată.

În *concluzii*, menționăm că provizioanele trebuie constituite doar în cazurile în care entitatea are anumite obligații legale sau implicite, care rezultă din prevederile legislației sau din practicile anterioare.

Mărimea provizioanelor nu trebuie să depășească suma costurilor necesare stingerii obligației aferente.

Până la aprobarea unui Standard Național de Contabilitate privind provizioanele considerăm rezonabilă aplicarea prevederilor IAS 37 în conformitate cu politica de contabilitate a entității.

Provizioanele urmează să fie reflectate distinct în situațiile financiare și delimitate de alte elemente contabile.

Bibliografie:

1. Standardele Internaționale de Raportare Financiară - IFRS: norme oficiale emise la 1 ianuarie 2011. – București: Editura CECCAR, 2011. – 1364 p.
2. Directiva a IV-a a Consiliului Comunității Europene – București: Expertiza contabilă, 2007. – 15 p.
3. Reglementări contabile, 2011 / ed. îngrij. de Nicolae Mândoiu – București: Con Fisc, 2011.
4. 22 положения по бухгалтерскому учету: сб. док. - 3-е изд., испр. - М.: ОМЕГА - Л, 2007. - 352 с.
5. Ghid practic de aplicare a reglementărilor contabile conform Directivelor Europene aprobate prin ordinul Ministerului Finanțelor Publice, nr. 3.055 / 2009 / Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România – Institutul Național de Dezvoltare Profesională Continuă. – București: Editura CECCAR, 2010.
6. Codul Fiscal al RM / Contabilitate și audit, 2012, nr.1.
7. Standardul Național de Contabilitate „Capital propriu și datorii” (proiect). www.minfin.md.